

Jurica Polančec

UPORABA PARTICIPA PASIVNOG U NESVRŠENOME VIDU U HRVATSKOME JEZIKU

Jurica Polančec, mag. ling. i mag. philol. franc., Sveučilište u Zadru, jurica.polancec@gmail.com, Zadar

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'367.625.43

rukopis primljen: 6. 11. 2015.; rukopis prihvaćen za tisak: 22. 12. 2015.

U radu se istražuje uporaba nesvršenih glagola u participu pasivnom, odnosno u konstrukciji perifrastičnog pasiva. Istraživanje je provedeno na primjerima stotinjak najfrekventnijih glagola iz mrežnog korpusa hrWac 2.0. Pokazano je da se većina glagola redovito rabi u pasivu dinamičkog tipa i da izražava sva tipična značenja nesvršenih glagola. Particip pasivni nesvršenih glagola ima i uporabe u kojima se ne rabi dinamički, kod kojih se posebno relevantnom pokazuje opreka između teličnih i ateličnih glagola. Primijećeno je i to da se od nekih glagola particip pasivni ne tvori, iako je morfološki moguć. Konačno, skrenuta je pozornost na činjenicu da je pasiv nesvršenih glagola u načelu zamjenjiv se-pasivom u izražavanju budućnosti i prošlosti, što pokazuje da vid nije osobito važan parametar pri izboru između dviju pasivnih konstrukcija u hrvatskome jeziku.

Ključne riječi: *pasiv; nesvršeni vid; hrvatski jezik; perifrastični pasiv; se-pasiv*

1. Uvodne napomene

O pasivu se i u domaćoj i u stranoj literaturi puno pisalo (npr. Kučanda 1992, Belaj 2004, Saavedra 2007, Keenan i Dryer 2007). U domaćoj je literaturi, između ostalog, raspravljano o točnoj definiciji pasiva, posebice u kontekstu statusa konstrukcije *gradi se kuću*, zatim o vremenskoj vrijednosti kopule uz particip pasivni, o razlikama između perifrastičnog i *se-pasiva* te o drugim temama.

Među njima možemo kao naročito složeno pitanje istaknuti odnos između perifrastičnog pasiva i *se-pasiva*. Naime, za razliku od jezika koji imaju samo jednu glavnu pasivnu konstrukciju (kao engleski) ili jezika koji imaju dvije pasivne konstrukcije koje se jasno razlikuju po značenju (talijanski, njemački) ili po morfološkoj distribuciji (latinski), između dvije hrvatske pasivne konstrukcije često nema oštrih granica te su one u velikom

broju uporaba i kontekstâ zamjenjive.¹ Kao ključna značenjska razlika obično se navodi to da perifrastični pasiv nije jednoznačno dinamičan (Belaj 2004: 13–53), ali se ističe i komunikacijsko-uporabni aspekt njihova razlikovanja, odnosno činjenica da na odluku o izboru pasivne konstrukcije često utječe postojanje raznih usporednih *se*-konstrukcija (povratne, uzajamnopovratne, neuzročne itd.) i leksičkih povratnih glagola, na što je zajedno s još nekim tendencijama upućeno u Milošević (1972a). Činjenica da perifrastični pasiv nije jednoznačno dinamičan priječi njegovu uporabu u aktualiziranom prezentu, za koji je rezerviran *se*-pasiv (npr. Saavedra 2007: 230–231, Mihailović 1985: 344). Nemoгуćnost uporabe perifrastičnog pasiva u prezentu ujedno je najvažnija i najpravilnija razlika u distribuciji dviju pasivnih konstrukcija.²

Kao što je vidljivo iz citirane literature, složen odnos između dviju pasivnih konstrukcija u određenoj je mjeri istražen, posebice u radovima K. Milošević (1972a, 1972b) i knjizi B. Belaja (2004). Postavlja se, međutim, pitanje postoje li još neki parametri po kojima se dvije hrvatske pasivne konstrukcije razlikuju. Jedan je od mogućih čimbenika zasigurno glagolski vid. Prvo, na to bi mogla upućivati gore spomenuta činjenica da se za aktualizirani prezent može rabiti samo *se*-pasiv, a aktualizirani prezent, kao što je poznato, mogu izraziti isključivo nesvršeni glagoli. Nadalje, na to upozorava upadljiva tendencija da se obilježja pasiva često promatraju na perifrastičnom pasivu tvorenom od svršenih glagola. Tako Milošević (1972b), primjerice, eksplicitno navodi da proučava samo svršene glagole. Zatim, većina primjera pasiva u hrvatskim gramatikama također je svršena.³ Na isto upućuje i pregled glagola u primjerima razmatranima u Belaj (2004: 65–73), koji pokazuje da su oni gotovo svi svršeni, dok su svi primjeri predstavljeni u Brdar i Knežević (2010) također svršeni. Primjeri iz tih dvaju radova imaju dodatnu težinu jer se obje studije temelje na stvarnim (ne-konstruiranim) primjerima iz korpusa. Na sličnu je tragu i Spalatin (1973: 116), koji tvrdi da se u primjerima prikupljenima za potrebe njegove studije ne pojavljuje perifrastični pasiv tvoren od nesvršenih glagola te stoga zaključuje da postoji određeno oklijevanje u uporabi perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola, što, međutim, ne mora značiti da takvi primjeri ne postoje. Nasuprot tomu, mišljenje tog autora pobija Mihailović (1985: 404), koja tvrdi da se prema njezinim nalazima perifrastični pasiv slobodno upotrebljava i u nesvršenom vidu (1985: 344–345). Nadalje, jedan je od

¹ Usp. npr. Saavedra (2007: 229): „Kada nisu u prezentu oblici za pasiv 2 [tj. *se*-pasiv, JP] često se mogu zamijeniti oblicima za pasiv 1 [tj. perifrastični pasiv, JP].”

² Željeli bismo dodati da se u hrvatskim gramatikama, ali i mnogim radovima o pasivu, *se*-pasiv često spominje tek usputno ili tek nakon opisa perifrastičnog pasiva, pa čak i izostavlja iz opisa. Iz toga se može zaključiti da se smatra da je *se*-pasiv sporedna pasivna konstrukcija u hrvatskome jeziku. Htjeli bismo ovdje stoga naglasiti naš stav da su dvije pasivne konstrukcije jednakovrijedne, odnosno nijedna od njih dviju ne može se prozvati pravim pasivom (Silić i Pranjković 2005: 196, o perifrastičnom pasivu) ili pasivom 1 (Saavedra 2007, također o perifrastičnom pasivu). Argument je u prilog takvom shvaćanju *se*-pasiva i naš rad ovdje (v. posebice §6).

³ V. primjere perifrastičnog pasiva u Barić et al. (2005: 452), Raguž (1997: 201–202) i Silić i Pranjković (2005: 196–197), koji su redom svi svršeni. Nešto više primjera s nesvršenim glagolima ima u Težak i Babić (2005: 313–314).

rijetkih članaka koji je posvećen isključivo pasivu nesvršenih glagola Milošević (1974), što pokazuje da takvi glagoli postoje iako je indikativno to što u radu i sama autorica u više navrata primjećuje da u analizi raspolaže ograničenim brojem primjera.⁴ U tom je radu poseban naglasak stavljen na vremensko značenje kopule u perifrastičnom pasivu nesvršenih glagola, a donosi se i niz zanimljivih zapažanja, kojima ćemo se vratiti u §4.1. Ipak, zbog ograničenog broja glagola kojim ta autorica raspolaže postavlja se pitanje koliko se pojedina njezina zapažanja mogu primijeniti na sve nesvršene glagole.

Iz literature se stoga može zaključiti da postoji određena sumnja u slobodu uporabe glagola nesvršenog vida u perifrastičnom pasivu iako je očito da takvih primjera ima, odnosno da nitko ne osporava da takvi primjeri postoje. Stoga se nameću dva okvirna zaključka: ili postoje određena ograničenja u uporabi perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola ili se zbog nedovoljnog broja analiziranih primjera, odnosno njihove slabije vidljivosti, stječe dojam da je riječ o manje prihvatljivoj konstrukciji.

Treba reći da je to pitanje, iako često spominjano, rijetko dobivalo više prostora u našoj literaturi. Posljedica je slabije istraženosti i nedovoljnog broja raspoloživih stvarnih primjera i neslaganje autora o frekvenciji i slobodi uporabe perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola, što samo pokazuje da je to područje nužno temeljito istražiti.⁵ Stoga se u ovom radu, s jedne strane, postavlja pitanje postoji li uistinu kakva prepreka uporabi perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola ili je on zbog niže frekvencije participa pasivnih tvoreni od nesvršenih glagola samo prividno slabije produktivan. Nadalje, ako takva prepreka postoji, postavlja se pitanje je li ona gramatičke, semantičke ili možda komunikacijsko-uporabne, odnosno frekvencijske naravi. Problem će se istražiti prikupljanjem i analizom većeg broja primjera iz korpusa, o čemu više u §2.

Konačno, željeli bismo naglasiti da je ovom radu tema ponajprije perifrastični pasiv, ali će se toj problematici pristupiti iz perspektive participa pasivnog (v. više u §2), o čemu svjedoči i naslov rada. Rezultati istraživanja pokazat će se relevantnima i za opis participa pasivnog, ali i za opis perifrastičnog pasiva.

Rad će se sastojati od sljedećih dijelova: u §2 predstaviti ćemo metodološke pretpostavke istraživanja; u §3 razmotriti ćemo ukratko razlike između dinamičkog i stativnog značenja konstrukcije perifrastičnog pasiva; u §4 predstaviti ćemo analizu obilježja koja pokazuje većina istraživanih glagola, a u §4.1 govorit ćemo o problemu preobrazbe, odnosno popridjevljivanja (adjektivizacije), participa pasivnog nekih nesvršenih glagola; u §5 predstaviti ćemo manje frekventne participe pasivne; u §6 kratko ćemo razmotriti posljedice analize na razumijevanje odnosa *se*-pasiva i perifrastičnog pasiva; konačno, u §7 predstaviti će se zaključci.

⁴ Autorica se u studiji služila primjerima ekscerpiranima iz književnih djela, na što se osvrćemo i u §2.

⁵ Treba dodati da se u prilogu tezi da u izboru između dviju pasivnih konstrukcija ulogu igra i vid ide i činjenica da u ruskom, kao srodnom jeziku, podjelu u uporabi perifrastičnog i *se*-pasiva uvjetuje upravo glagolski vid – *se*-pasiv tvori se od nesvršenih, perifrastični pasiv od svršenih glagola.

2. O metodologiji

U uvodnome smo odjeljku u više navrata kao problem prethodnih studija o pasivu isticali činjenicu da su one bile temeljene na primjerima ekscerpiranim iz književnih djela (npr. Milošević 1972a, Saavedra 2007) ili su se temeljile na relativno malom korpusu tekstova (npr. Brdar i Knežević 2010, Belaj 2004).⁶ Problem je takvoga pristupa u tome što ograničava mogućnosti istraživanja jer se može naslutiti da će većina primjera biti svršena, kao što eksplicira Milošević (1972a: 72),⁷ te je stoga teško prikupiti dovoljan broj primjera s perifrastičnim pasivom nesvršenih glagola i posljedično tomu dobiti jasnu sliku o širini njegove uporabe. Naime, kao što smo već pokazali u §1, gotovo je sigurno da je perifrastični pasiv nesvršenih glagola apsolutnom frekvencijom rjeđi od perifrastičnog pasiva svršenih glagola, ali nije jasno znači li to da se on rjeđe upotrebljava. Kako bismo zaobišli te i druge probleme, odlučili smo u ovome radu analizirati isključivo primjere participa pasivnog nesvršenih glagola. Takav pristup omogućuje nam da provjerimo status perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola bez obzira na njihovu frekvenciju u usporedbi s perifrastičnim pasivom svršenih glagola, što nas u ovome radu načelno i ne zanima. Zanima nas, naime, jedino koja su obilježja perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola te koje su granice njegove uporabe.

U tu svrhu poslužili smo se mrežnim korpusom *hrWac* 2.0 (Ljubešić i Klubička 2014), koji ima 1.8 milijardi pojava. Zbog velikoga broja pojava taj je korpus izrazito pogodan za istraživanje jezičnih kategorija kod kojih se može očekivati da će zbog niže frekvencije biti teško prikupiti dovoljan broj relevantnih primjera. Imajući na umu tu teškoću, odnosno kako bismo mogli biti sigurni da ćemo moći prikupiti značajan broj primjera participa pasivnog,⁸ odlučili smo istraživanje obaviti na participima pasivnim 97 najfrekventnijih relevantnih⁹ nesvršenih prijelaznih glagola. Pretraga je dodatno olakšana time što korpus *hrWac* 2.0 zasebno lematizira participe pasivne pa se tako npr. particip pasivni *nađen* može pretraživati odvojeno od ostalih oblika glagola *naći*.

Nadalje, za svaku je lemu participa pasivnog zapisana njezina apsolutna frekvencija,¹⁰ koja nam je poslužila kao orijentir u prepoznavanju niže frekventnih participa

⁶ Brdar i Knežević (2010) analizirale su jedan zakonodavni tekst od 23 140 riječi, dok se Belaj (2004) služio ranijom inačicom *Hrvatskoga nacionalnog korpusa* te navodi da je prikupio dvjestotinjak pasivnih rečenica (2004: 23).

⁷ To je očito i iz citirane literature u §1.

⁸ U radu smo odlučili radi jednostavnosti prikupljati participe pasivne bez kopule jer smo smatrali da su i primjeri u kojima nema kopule, npr. primjeri u atributivnom položaju, također važni za utvrđivanje prirode perifrastičnog pasiva nesvršenih glagola.

⁹ Naime, budući da nemaju svi prijelazni glagoli particip pasivni, na što je već upućivano (npr. Milošević 1972a: 78, Mrazović i Vukadinović 1990: 85) nisu ni svi nesvršeni prijelazni glagoli relevantni za naše istraživanje. Među takvim su glagolima *imati*, *čuti*, *osjećati*, *razumjeti*, *poznavati*, *osjećati*, *podnositi* itd. Svim je tim glagolima zajedničko to što ne izriču radnju, već trajnu osobinu ili sposobnost, odnosno ne imenuju nešto što subjekt vrši svojom voljom (to su tzv. glagoli stanja – engl. *states* – iz Vendler 1967).

¹⁰ Isto je učinjeno i za lemu glagola. Frekvencija leme glagola uzimana je kako bi se provjerio omjer njezine frekvencije i frekvencije participa pasivnog. To je napravljeno kako bi se provjerilo je li frekvencija participa

pasivnih. Tako smo zaključili nakon pregleda primjera¹¹ da se za sve glagole s više od dvjesto pojava participa pasivnog može smatrati da su posve prihvatljivi te da nemaju ograničenja u uporabi. O takvim participima pasivnim govori se u §4. Glagoli s frekvencijom participa pasivnog nižom od dvjesto pojava uzeti su kao posebno slabo frekventni te su obrađeni u §5, gdje se pokazalo da je desetak participa pasivnih po nekom obilježju doista manje prihvatljiva. Naravno, procijeniti koliko je neki particip običan često je teško, ali ako se neki particip pojavljuje nekoliko stotina ili čak tisuća puta, onda se on može smatrati posve običnim. Ako particip ima manje od dvjesto, a posebno ako ima čak manje od sto pojava, to upućuje na to da takav particip treba posebno analizirati. Frekvencije participa pasivnih svih 97 analiziranih glagola dane su u Dodatku na kraju rada.

Prije nego što predstavimo rezultate u §4, osvrnut ćemo se u §3 na jedno važno obilježje pasivne konstrukcije.

3. Dva značenja pasivne konstrukcije

U istraživanjima o pasivu često je isticano da perifrastični pasiv kao konstrukcija ima dva značenja, dinamičko i stativno. Ta su dva značenja pritom usko povezana s jače izraženim glagolskim, odnosno pridjevnim karakterom pasivnog participa, pa se često nazivaju glagolskim (za dinamički) i pridjevnim (za stativni) značenjem. Ta je tvrdnja simplifikacija poprilično složene rasprave o kojoj se puno pisalo (v. ukratko u Belaj 2004: 16–17), ali za potrebe rada predstaviti ćemo uvriježeno shvaćanje koje se zadržava na takvoj binarnoj podjeli. Dalje u odlomku vidjet ćemo da je podjela nešto složenija. Stativno (pridjevno) značenje vidimo na primjeru u (1a), a dinamičko (glagolsko) u primjeru (1b). Oba su primjera konstruirana.

1	a	<i>Primjer je naveden u poglavlju 5.</i>
	b	<i>Jučer tijekom rasprave naveden je i njegov primjer.</i>

Stativno značenje prema tome označava sadašnje stanje kao proizašlo iz prošle radnje, a dinamičko značenje samu tu radnju. U Milošević (1972b) primijećeno je da se sintaktički gledano konstrukcija s participom pasivnim svršenog glagola i kopulom može podijeliti na konstrukcije u kojima vid konstrukcije odgovara vidu glagola i konstrukcije u kojima je vid konstrukcije nesvršen. Konkretno, u obama primjerima u (1) glagol je svršen (*navesti*). Međutim, u (1a) konstrukcija je nesvršena,¹² što je očito iz

pasivnog povezana s frekvencijom glagolske leme. Drugim riječima, pretpostavili smo da bi vrlo frekventni glagoli vjerojatno mogli imati vrlo frekventne participe pasivne, a slabo frekventni glagoli obratno. Pokazalo se ipak da taj faktor nije presudan, odnosno da i apsolutna frekvencija participa pasivnog, kao i njezin omjer s frekvencijom leme glagola upućuje na isti niz glagola koji se izdvajaju kao niskofrekventni. O tome vidi gore u nastavku teksta.

¹¹ Od svakog smo glagola spremili 50-100 slučajno odabranih pojava i primjere pregledali tražeći pritom primjere koji bi se činili manje prihvatljivima ili po nekom drugom obilježju neobičnima.

¹² Posljedica je tog obilježja stativne konstrukcije to što ona dolazi s prilogom *još uvijek*, što je važan kriterij koji rabe Brdar i Knežević (2010) za razlikovanje te konstrukcije od dinamičkog pasiva.

sadašnjeg značenja rečenice (v. niže), a u (1b) svršena, odnosno vid glagola i konstrukcije poklapaju se. Ta su obilježja povezana i s vremenskim značenjem kopule. Naime, ako je riječ o stativnom značenju (i nesvršenoj konstrukciji) kopula u prezentu daje konstrukciji značenje sadašnjosti, kao u (1a), gdje bi se pasiv je *naveden* mogao zamijeniti i glagolom *stajati*, pa čak i glagolom *biti* (*Primjer stoji/je u poglavlju 5*). U slučaju dinamičke konstrukcije koja je ujedno svršena, značenje će biti prošlo, što signalizira i prilog *jučer*.¹³ Ta autorica navodi i niz kriterija kako dvije konstrukcije razlikovati (1972b: 426–435), ali već prije navodi (1972b: 423–424) da se to razlikovanje često ne može provesti.

Stoga je viđenje da pasiv ima dvije osnovne funkcije, jednu više glagolsku, dinamičku, te jednu više pridjevnu, stativnu, iz sintaktičke perspektive posve opravdano.

Međutim, podjela ne uzima dovoljno u obzir sve semantičke činjenice. Naime, stativne konstrukcije mogu se nadalje podijeliti s obzirom na značenje na rezultativne i kopulativno-pridjevne (npr. Brdar i Knežević 2010). Rezultativna je konstrukcija ona koju smo predstavili u (1a), odnosno, kako smo već rekli, kod nje je riječ o stanju subjekta koje proizlazi iz prošle radnje. S druge strane, kopulativno-pridjevne konstrukcije svi su oni primjeri u kojima je particip pasivni izgubio vezu s glagolom, odnosno u kojima imenuje trajno obilježje subjekta, zbog čega ih posebno izdvaja i Belaj (2004: 18). Takav particip pasivni može se i izraziti semantički udaljiti od značenja glagola. Sljedeći konstruirani primjeri ilustriraju takve kopulativno-pridjevne konstrukcije, s time da se u (2b) jasno vidi značenjski pomak:

2	a	<i>On je nasmijan čovjek.</i>
	b	<i>On je otvoren čovjek.</i>

Stoga možemo reći da konstrukcije s participom pasivnim imaju tri osnovna značenja, dinamičko, rezultativno i kopulativno-pridjevno. Među njima, smatramo da je dinamičko, kao čisto glagolsko, ishodišno.

Prije nego što prijedemo na predstavljanje rezultata istraživanja, treba spomenuti jedan osobit problem povezan s participom pasivnim, a koji je, koliko nam je poznato, vrlo malo obrađivan u literaturi – riječ je o pojavi da se particip pasivni može rabiti atributivno i predikativno (npr. Znika 2005, cf. Stanojević 2011: 235). Uz tu je pojavu povezana i već spomenuta više izražena (uz atributivni položaj), odnosno manje izražena (uz predikativni položaj) pridjevna narav participia pasivnog. Razlike između dviju uporaba slabo su istražene u hrvatskom jeziku te se nećemo na taj problem obazirati u vezi sa svršenim glagolima. Vratit ćemo se, međutim, na taj kriterij u raspravi u §4.1.

¹³ Kod konstrukcije s dinamičkim značenjem značenje kopule prilično je slobodno jer može osim prošlosti (perfekta) značiti i pretprošlost (pluskvamperfekt), premda rjeđe. Oba su značenja dostupna i kopuli u perfektu (Milošević 1972b: 432–435).

4. O značenjima participa pasivnog nesvršenih glagola

Kao što je već spomenuto u §2, rezultati analize pokazali su, općenito gledano, da se kod većine analiziranih nesvršenih glagola može naći veći broj primjera participa pasivnog. Tamo smo objasnili i to da smo kao posve obične izdvojili sve glagole koji su imali više od dvjesto pojava participa pasivnog. Također, značajan broj glagola imao je frekvenciju višu od tisuću pojava. U ovom odjeljku predstaviti ćemo primjere iz te skupine glagola te tipična značenja koja pokazuju.

Među tim glagolima mogu se izdvojiti dvije podskupine koje se razlikuju po obilježju teličnosti. Prva, brojnija, skupina, telični su glagoli, odnosno oni glagoli čije radnje orječuju proces koji ima zadanu završnu točku (Comrie 1975: 44–48, usp. i Žic Fuchs 2009: 72–76, Čilaš Mikulić 2012: 45–48). Tako u primjeru *jesti jabuku* čin „jedenja” ima svoj prirodan kraj u trenutku kad je jabuka pojedena (Birtić 2008: 98); slični su mnogi drugi takvi primjeri: *pjevati pjesmu*, *pisati pismo*. Kraj se telične radnje u hrvatskom i drugim slavenskim jezicima izražava svršenim glagolom, u ovom slučaju *pojesti*, *otpjevati*, *napisati* (Polančec 2015: 82–83). S druge strane, atelični glagoli, poput *boraviti*, *baviti se*, *mahati* nemaju prirodan završetak radnje, odnosno njihova radnja nema inherentni završetak.

Promotrimo prvo skupinu primjera s teličnim glagolima:¹⁴

3	a	<i>Summit EU-Ukrajina, kojim su povodom Van Rompuy, predsjednik EK-a Jose Barroso i povjerenik za proširenje Štefan Fuele doputovali u Kijev, bio je pripreman četiri godine.</i>
	b	<i>(...) ovisno o prilikama, uključivani su i drugi članovi tima – fizikalni terapeut, psiholozi te nezdravstveni volonteri kao zamjena za zaposlene ukućane.</i>
	c	<i>Besplatna pravna pomoć najčešće je pružana u obiteljskopравnim i ovršnim postupcima.</i>

Kao što smo već naveli, svi ti glagoli imaju inherentne završene točke. Te završne točke izražavaju svršeni parnjaci istoga značenja: *pripremiti*, *uključiti* i *pružiti*. Značenja u primjerima (3a-c) ujedno su tipični primjeri uporabe nesvršenog vida koje susrećemo i u aktivu (npr. Comrie 1975: 24–40). U (3a) tako vidimo prikazivanje radnje u trajanju koja ima prirodni završetak, izražen svršenim parnjakom *pripremiti*. U (3b) vidimo tzv. iterativnu radnju, odnosno radnju koja je u više navrata ponavljana. U (3c) radnja je koja označava nešto uobičajeno ili tipično, a signalizira je prilog *najčešće*.

I atelični se glagoli rabe u pasivu iako je njihov broj među glagolima s našeg popisa nešto manji. Takvi su, primjerice, glagol *držati* u (4a) i *koristiti* u (4b):

¹⁴ Svi primjeri koji će biti navođeni u ostatku teksta nađeni su u korpusu *hrWac* 2.0 te su preuzeti u izvornom obliku, odnosno nisu ni na koji način mijenjani.

4	a	(...) uz uvjet da su te svinje bile smještene, držane i hranjene potpuno odvojeno od drugih svinja na gospodarstvu.
	b	(...) te su u svakom korištena različita gnojiva za osnovnu gnojidbu i prihranu usjeva.

Takvi glagoli obično nemaju svršene parnjake (kao *držati* u gornjem primjeru), što je posljedica toga što nemaju ugrađenu granicu, odnosno kulminaciju radnje koju bi takav glagol označavao (usp. Polančec 2015: 82), a ako ipak tvore svršeni parnjak (što je rjeđi slučaj), tada taj svršeni parnjak pokazuje određeni značenjski pomak, npr. *koristiti* – *iskoristiti*.

Možemo stoga na temelju konkretnih brojki (v. Dodatak), kao i na temelju analize značenja zaključiti da je istinita tvrdnja nekih autora (v. §1) da velik broj nesvršenih glagola nema ograničenja u tvorbi participia pasivnog, a posljedično tomu ni u tvorbi pasivnih oblika.

Navedenom tvrdnjom obuhvaćeni su glagoli koji imaju dinamičko značenje (v. §3). Participe koji pokazuju nešto drukčije uporabe prikazat ćemo u sljedećem odlomku.

4.1. Između glagolskog i pridjevnog značenja

Prvo, spomenut ćemo da se u velikom broju slučajeva particip pasivni nesvršenih glagola rabi ponajprije atributno te mu se značenje intuitivno razlikuje od tipično glagolskog. Primjeri s participima *biran* i *pisan*:

5	a	<i>Uz svaku su se deliciju pila birana dalmatinska vina.</i>
	b	<i>Za slijedeću (sic!) godinu treba izraditi pisane materijale iz sirarstva (letci i brošura)</i>

U (5a) ostvaruje se značenje 'koji je vrstan po svojim kvalitetama; izvrstan, izniman' (HER: s. v.), a u (5b) značenje 'koji je zabilježen pomoću slova' (HER: s. v.).

Takvi su u našem uzorku još i participi od *govoriti*, *očekivati* i *igrati*, kao u primjerima *govoreni jezik*, *očekivani razvoj događaja*¹⁵ i *igrani film*.¹⁶ Takve su uporabe sigurno čiste pridjevne, s potpunom odsutnošću glagolskih obilježja. Možemo reći da je particip pasivni u takvim primjerima prošao preobrazbu (konverziju) u pridjev. Ne čini se da se može predvidjeti kad neki particip pasivni postaje pridjev. Takvi su primjeri dakle najsličniji slučajevima pridjevne uporabe participia pasivnog svršenih glagola (vidi primjere 2a i 2b).

Treba reći da atributna uporaba, odnosno uporaba u tzv. premodifikacijskom položaju (Belaj i Tanacković Faletar 2014: 183–184), ne znači nužno konverziju (popridjevljivanje) participia. Naime, koliko je poznato iz gramatika nekih drugih jezika, npr.

¹⁵ Pridjevni karakter ovog participia dodatno potvrđuje i to što se on pojavljuje u negiranom obliku *neočekivan*. Pojavljivanje s privativnim prefiksom *ne-* tipično je upravo za pridjeve (Knežević i Brdar 2010: 213).

¹⁶ Ovdje pripada i particip *građen* u *biti dobro građen*, koji se često rabi i predikativno.

engleskoga, pomicanjem participa u premodifikacijski (atributni) položaj on počinje imenovati trajno ili tipično obilježje imenice uz koju stoji (npr. Quirk et al. 1985: 1325ff). Za hrvatski isto tvrdi i Stanojević (2011: 235). Čini se da značenje trajnog ili tipičnog obilježja stoji između izvornog glagolskog i posve pridjevnog značenja (kao u 5a-b) participa pasivnog.

Upravo značenje trajnog ili tipičnog obilježja, koje se najčešće ostvaruje u atributnom položaju nalazimo i s većim brojem participa pasivnog nesvršenih glagola. Neki su primjeri:

6	a	<i>Osim romana, Zagorka je napisala i velik broj rado gledanih kazališnih komada.</i>
	b	<i>Zanimljivo je da između tih lokacija postoji strogo čuvani tajni tunel.</i>

U takvoj se uporabi još uvijek može vidjeti djelovanje radnje iako ona nije u pravom smislu aktualizirana, u tom smislu da je *gledani komad* komad koji se općenito gleda. Neaktualiziranost participa u takvoj uporabi jasno se vidi ako se takvi participi pasivni pokušaju zamijeniti *se*-pasivom tzv. kvalitativno-generičkog tipa (cf. Belaj 2004: 50–51): *Zagorka je napisala i velik broj rado kazališnih komada koji se rado gledaju*. Glagoli koji su prošli konverziju u pridjev, kao u (5a) i (5b), takvu zamjenu više ne dopuštaju.

Takvu je uporabu prva primijetila Milošević (1974), koja analizira desetak nesvršenih glagola čiji participi pasivni uz kopulu u prezentu znače sadašnjost.¹⁷ Uz već spomenute glagole ona navodi i glagole *hvaliti, ljubiti, cijeniti, poštovati, progoniti, uhoditi, održavati, voljeti, tražiti i primati*. Njima možemo dodati *slušati (slušani radio)*. Autorica u navedenom radu dolazi do zaključka da do ovakve promjene u značenju participa pasivnog dolazi kod ateličnih glagola, koje ona naziva alimitativnima, što se slaže i s našim nalazima.

I telični se glagoli prema Milošević (1974: 143, 154)¹⁸ mogu rabiti nedinamički, ali takva konstrukcija ima drukčije značenje od konstrukcije s ateličnim glagolima. Naime, takvi participi imenuju svojstvo nastalo kao posljedica radnje glagola. Autorica navodi primjere participa kao što su *kuhan, pečen, obrazovan, školovan*,¹⁹ *prskan, valjan* (o suknu). Treba primijetiti da takvi participi znače svojstvo ponajprije kroz atributivnu uporabu, baš kao i atelični glagoli (npr. *pečeno meso, kuhana riba* itd.). Međutim, značenje svojstva proizlazi iz rezultativnog značenja, koje se obično ostvaruje predikativno (Milošević 1974: 154), odnosno, npr. kao u rečenici *Meso je upravo pečeno*. Takvi su glagoli u predikativnoj uporabi zamjenjivi svršenima (*meso je ispečeno*, Milošević 1974: 155), iako se čini da je uporaba u predikativnom položaju moguća tek s manjim brojem glagola.²⁰

¹⁷ U ovome radu nismo pitanje ulazili u niz pitanja povezanih s vremenskim značenjem kopule kod tih glagola, o čemu v. više u Milošević (1974).

¹⁸ Ona ih naziva limitativnima.

¹⁹ Glagoli *obrazovati* i *školovati* nisu dobri primjeri zato što su dvovidni.

²⁰ To se najbolje vidi u primjerima iz Milošević (1974), koji se rabe isključivo atributivno: *pletene čarape, češljana vuna, kovano željezo* itd. Isključivo atributivno rabe se i participi u primjerima poput *tučeno vrhnje, kićen govor, grijana terasa* te *zidana kuća*. Naravno, u svim navedenim primjerima moguće je particip premjestiti

Rezultativnost takvih participa zato se najbolje vidi parafraziranjem: *pečeno meso* meso je koje je netko ispekao, *pletene čarape* čarape su koje je netko ispleo. Drugim riječima, za opis takvog participa potreban je svršeni glagol. Takvi participi nisu zamjenjivi kvalitativno-generičkim *se*-pasivom. U našem uzorku takav je, primjerice, glagol *otvarati*:

7	<i>Njegova posebnost je u tome što se nalazi in situ, na izvornoj poziciji, s pripadajućim poklopcem koji nije otvaran.</i>
---	---

U (7a) vidimo upravo ono o čemu smo govorili, *poklopac koji nije otvaran* poklopac je koji nije nikad bio otvoren.²¹

Malo prije smo rekli da rezultativno značenje mogu ostvariti samo telični nesvršeni glagoli. Međutim, sudeći prema sljedećem primjeru, očito je takvo značenje dostupno i ateličnim glagolima, odnosno u ovom slučaju glagolu *nositi*:

8	<i>Malo nošene, u super stanju, idealne za mokro vrijeme</i>
---	--

Naime, glagol *nositi* u smislu *nositi obuću* kao u (8) nije telični glagol zato što nošenje obuće nije radnja koja ima prirodni završetak. Ipak, particip *nošen* može izraziti rezultat, što pokazuje da teličnost objašnjava većinu primjera, ali ne i sve njih.

Rezultativna uporaba participa pasivnog relativno je rijetka među glagolima koje smo analizirali, ali ona potvrđuje da i nesvršeni glagoli mogu imati rezultativnu konstrukciju u pravom smislu te riječi. Također, vidljiva je ograničenost takvih primjera na atributivnu uporabu i to vrlo često u kolokaciji s ograničenim brojem imenica, a katkad i samo s jednom (v. posebno primjere u bilješci 20).

Postoji još jedna uporaba nesvršenog vida koju Milošević nije primijetila,²² a u kojoj se za izražavanje završene, obično prošle, radnje umjesto očekivanoga svršenog glagola rabi nesvršeni glagol (Dickey 2000: 95–125). Takva se uporaba nesvršenog vida u slavenskoj aspektologiji obično naziva *General-Factual*, odnosno *konstatacija činjenice* jer se pri takvoj uporabi umjesto na završenost radnje glagola naglasak stavlja na činjenicu da se radnja dogodila, a obično se citira primjer glagola *čitati* kao u rečenici *Jesi li čitao Tolstoja?* Kao takve smo prepoznali glagole *graditi* i *raditi* u sljedećim primjerima:

u predikativni položaj, npr. *terasa je grijana*, ali pritom ostaje značenje svojstva (particip odgovara na pitanje *kakva je terasa?*), što se najbolje vidi po nemogućnosti supojavljivanja s prilogom *upravo*. Čini se stoga da su primjeri poput *Meso je upravo pečeno*, gdje particip ima glagolsko značenje te se posljedično tomu može supojaviti s prilogom *upravo*, vrlo iznimni.

²¹ Drugo je tumačenje ovog primjera, na koje me je uputio jedan od recenzenata, to da se uporaba nesvršenog glagola može objasniti tzv. konativnim značenjem (cf. Forsyth 1970: 49–50, 71–73, *et passim*), pri čemu se *otvarati* može shvatiti i u značenju 'pokušati otvoriti', odnosno *poklopac koji nije otvaran* bio bi poklopac koji nitko nije pokušao otvoriti. Čini nam se da jedno tumačenje ne isključuje drugo.

²² Moguće je da je Milošević (1974: 155) mislila na primjere poput *graditi* i *raditi* kada samo kratko, bez primjera, navodi da kreativni telični glagoli ne mogu izraziti posljedicu kao glagoli poput *kuhati* (tzv. transformativni glagoli).

9	a	<i>Kuća je građena 1967 g. i u dobrom je stanju.</i>
	b	<i>po nekima je stara preko tristo godina dok joj je kat rađen g. 1938.</i>

Ovo je različito od prethodnog slučaja (u 7a i 7b) po tome što se takvim participom ne može izreći rezultat prethodne radnje: **kuća je građena, *kat je rađen*, na način na koji možemo reći *meso je pečeno, voće je prskano*. Osim *graditi* i *raditi* nismo u našem uzorku našli drugih glagola koji bi se na sličan način rabili u pasivu.

Također, smatramo da je iz priloženog razmjerno jasno da je stativna uporaba participa pasivnog nesvršenih glagola podložna prilično složenim pravilima, a koja nisu posve predvidljiva. Možemo se složiti s Milošević (1974) da je kategorija teličnosti važna za predviđanje značenja konstrukcije s pasivnim participom nesvršenog glagola, ali ističemo da ona neće objasniti sve primjere (particip *nošen* u primjeru 8). Usto nije jasno koliko su participi pasivni nesvršenih glagola dostupni za posebne uporabe kao u (6a-b), (7), (8) i (9a-b). Veći smo broj glagola s takvim uporabama zatekli s u našem uzorku nešto rjeđim ateličnim glagolima (kao u 6a-b), kod kojih se, obično u atributivnome položaju, ostvaruje neaktualizirano značenje. Stoga se dade zaključiti da se atelični glagoli relativno slobodno tako rabe. Nasuprot tome, to se nikako ne može reći za telične glagole, kao što smo već primijetili.

Važno je usto podsjetiti da se nasuprot tome svršeni glagoli posve slobodno ostvaruju u dinamičkom i stativnom (rezultativnom) značenju (npr. Milošević 1972b: 436, cf. 1972a: 73).

Podsjećamo i na opažanje da se nedinamički tip pasiva nesvršenih glagola može dodatno udaljiti od pasivnog značenja te postati pravi pridjev (kao u 5a-b).

5. Niskofrekventni participi pasivni

U ovome ćemo odlomku obrađivati niz glagola čiji participi pasivni imaju izrazito nisku frekvenciju,²³ konkretno frekvenciju manju od dvjesto pojava (v. §2).

Za dio glagola uočeno je da frekvencija nije relevantna jer u takvim primjerima nema ništa neobično. Takvi su npr. *pokazivati* i *odnositi*:

10	a	<i>Tijekom noći i u jutarnjim satima odnošeni su na nosilima.</i>
	b	<i>Veliki broj djela iz privatnih je zbirki i rijetko je pokazivan u javnosti.</i>

Takvi glagoli imaju razna polisemna značenja koja često ujedno imaju i različite sintaktičke strukture. Niža frekvencija participa poput *odnošen* ili *pokazivan* najvjerojatnije je posljedica toga što se u korpusu ne razlikuju različita značenja polisemnih glagola, odnosno primjerice pod lemom *odnositi* nalazimo i *odnositi što*, *odnositi se na što* i *odnositi se prema kome*. Kod glagola *odnositi* konkretno, značenje *odnositi što*, od kojeg se jedino i tvori particip pasivni znatno je rjeđe od druga dva navedena. Drugim

²³ Takve glagole treba razlikovati od glagola stanja koji uopće ne tvore particip pasivni (v. bilješku 9).

riječima, to što se njegov particip pojavljuje rijetko posljedica je niske frekvencije značenja s kojim je povezan particip pasivni. Da korpus može razlikovati različita značenja iste glagolske leme, glagol *odnositi što* ne bi se ni našao na našem popisu 97 najfrekventnijih glagola. Kod primjera poput *odnošen* suočavamo se zapravo s problemom koji smo htjeli izbjeći time što smo odabrali upravo najfrekventnije glagole. Sličan je problem i s glagolom *slagati* (od *složiti*), koji se najčešće pojavljuje kao *slagati se s kim*. Drugi su takvi glagoli, osim *odnositi* i *pokazivati*, glagoli *osiguravati*, *nastavljati*, *omogućavati*, *završavati* i *dobivati*.

Važno je istaknuti da participi pasivni nekih od gore navedenih glagola zvuče vrlo neobično izvan konteksta (*?nastavljan*, *?dobivan*), što bi bez analize stvarnih primjera moglo dovesti do zaključka da se takvi participi ne rabe ili se rabe rijetko. Oni se uistinu rabe rijetko, ali ne zato što su neobični po nekom obilježju, već zato što su konteksti u kojima se oni javljaju jednostavno rijetki.

S druge strane, za jedan broj glagola uočeno je da su malobrojni primjeri participia pasivnog usto vrlo neobični te se pristupilo detaljnijem pregledu. U tu smo skupinu uvrstili i glagole koji imaju oblik morfološki istovjetan participu pasivnom, ali on se uopće ne rabi kao glagol. Takvi su inače vrlo frekventni participi *željen*, *znan* i *učen* (v. Dodatak). Za prva se dva ne čini da se njihov particip može rabiti kao glagol. To se vjerojatno može objasniti time što su to glagoli stanja (usp. bilješku 9). S druge strane, za *učiti* smo našli nekoliko primjera gdje se njegov particip pasivni *učen* rabi kao glagol,²⁴ ali se čini da je takvu uporabu posve istisnulo popridjevljeno značenje tog oblika.²⁵

Posebno je pitanje glagol *kriti* za koji nema primjera participia pasivnog iako, primjerice, Školski rječnik navodi particip *krit* (s. v. *kriti*). Nije jasno je li tomu razlog njegovo značenje ili nešto drugo.

Među glagolima kod kojih je moguće naći primjere participia pasivnog, vidljivo je da takvi primjeri zvuče vrlo neobično. Primjeri su *proizvoditi* i *buditi*:

11	a	<i>Oružje je ?proizvođeno i transportirano na front, ali ga nikada nije bilo dosta.</i>
	b	<i>I Pedda Venkapa Raju, otac, bio je ??buđen noću nježnim tonovima koji su dopirali od instrumenata smještenih u sobi za probe.</i>

Drugi su takvi glagoli *slijediti*, *nalaziti* i *gubiti* (*?slijeđen*, *??nalažen*, *?gubljen*).²⁶ To je slično primjeru s *učiti*, odnosno nema posve jasnog razloga zašto se takav glagol ne bi rabio u pasivu. Trenutačno nemamo moguća objašnjenja ove pojave. Je li to neki semantički faktor ili je riječ o nekom drugom obilježju, teško je reći.

²⁴ Podatke iz korpusa podržava i intuicija koja kaže da su primjeri poput sljedećeg vrlo neobični: *Prijašnja su istraživanja da djeca koja su imala sretno djetinjstvo i bili ??učeni samostalnosti, u odrasloj dobi imaju 60 posto manji rizik za razvoj psihičkih bolesti* (primjer je iz korpusa).

²⁵ Da nema drugih razloga da se pasivno značenje participia pasivnog ostvaruje govori i da postoji preko dvjesto primjera za participe *poučavan* i *podučavan*.

²⁶ Primjeri s tim glagolima zvuče neobično i u kontekstu.

Nakon što smo u ovom odjeljku pokazali različite probleme kod pojavljivanja participa pasivnog nekih glagola, u sljedećem ćemo odjeljku ukratko raspraviti odnos perifrastičnog pasiva sa *se*-pasivom.

6. Nesvršeni glagoli i *se*-pasiv

Odnos sa *se*-pasivom tiče se, naravno, ponajprije dinamičke uporabe pasiva. U ovom ćemo se odjeljku osvrnuti ponajprije na uporabu u prošlim vremenima. Kada je riječ o budućnosti, dva su pasiva zamjenjiva (cf. Milošević 1972a: 81–82):²⁷

12	a	<i>Svakodnevno, od 2. do 5. festivalskog dana, u Arsenalu će biti prikazivani kratki filmovi iz natjecateljskog programa.</i>
	b	<i>Svakodnevno, od 2. do 5. festivalskog dana, u Arsenalu će se prikazivati kratki filmovi iz natjecateljskog programa.</i>

Podsjećamo, za sadašnjost se ne koristi konstrukcija participa pasivnog s kopulom, već isključivo *se*-pasiv (v. §1).

Većina primjera koje smo analizirali izražava prošlost. Dok se *se*-pasiv svršenih glagola u načelu ne rabi u prošlosti (Milošević 1972a: 81–82, Mihailović 1985: 405), kod nesvršenih glagola dva su pasiva u načelu zamjenjiva:

13	a	<i>u tim tekstovima nisu bila spominjana njihova imena</i>
	b	<i>u tim tekstovima nisu se spominjala njihova imena</i>

Takva je većina primjera, što je važno opažanje jer se po ovom obilježju nesvršeni glagoli jasno razlikuju od svršenih glagola.

Međutim, kao i kod svršenih glagola (osim u slučaju prošlosti), izbor jednog ili drugog pasiva vodi se nekim drugim čimbenicima. Na primjer, ako je subjekt nešto živo, može se aktivirati povratna interpretacija:

14	a	<i>A brojni novinari primani su u Glas Slavonije i druge redakcije baš kao honorarci.</i>
	b	<i>A brojni novinari primali su se u Glas Slavonije i druge redakcije baš kao honorarci.</i> ²⁸

Isto tako, može se javiti i interpretacija neke od ostalih *se*-konstrukcija, primjerice antikauzativne (neuzročne) kao u sljedećem primjeru:

²⁷ U ovome odjeljku primjere ćemo navoditi u parovima (a i b). Prvi će uvijek biti primjer s perifrastičnim pasivom iz korpusa, a drugi će biti isti taj primjer u kojem je perifrastični pasiv zamijenjen *se*-pasivom.

²⁸ Jedan od recenzenata primjećuje da je *se*-pasiv u (14b) posve legitiman. S time se možemo složiti, ali prema našem osjećaju takvi primjeri gotovo uvijek nose ideju povratnosti te se, ako ništa drugo, iz stilskih razloga perifrastični pasiv može smatrati primjerenijim. U ovom konkretnom slučaju može se u priču umiješati i leksički povratni glagol *primati se za ili primati se čega* iako se čini da ovdje kontekst isključuje takvo čitanje.

15	a	<i>O njemu su širene glasine da je prisvajao novac raznih donatora.</i>
	b	<i>O njemu su se širile glasine da je prisvajao novac raznih donatora.</i>

Drugim riječima, u (15b) uklonjena je ideja vršitelja, a radnja se prikazuje kao da se vrši sama od sebe.

Konačno, ima slučajeva gdje zamjena neće biti moguća. Takav je primjer (10a), koji ovdje ponavljamo kao (16a):

16	a	<i>Tijekom noći i u jutarnjim satima odnošeni su na nosilima.</i>
	b	<i>??Tijekom noći i u jutarnjim satima odnosili su se na nosilima.</i>

Uporabu *se*-pasiva ovdje pragmatički uvjetuje konkurentni leksički povratni glagol *odnositi se*.²⁹

U slučajevima stativne uporabe ateličnih glagola, kao u (6a-b) u §4.1, moguće je upotrijebiti *se*-pasiv neaktualiziranog značenja: *rado je gledan – rado se gleda, smatran je – smatra se*.

7. Završne napomene

U radu je, smatramo, pokazano da se particip pasivni nesvršeni većine istraživanih glagola slobodno upotrebljava. Takav je pasiv apsolutnom frekvencijom zasigurno rjeđi od participia pasivnog svršenog vida, ali nije zato manje običan u hrvatskome jeziku. Pasiv je sigurno više povezan sa svršenim vidom time što se svršenim glagolima izražava stanje proizašlo iz prethodne radnje, što je česta funkcija pasiva. Može se ipak zaključiti da dinamičku uporabu pasiva nesvršenih glagola vode jasna pravila koja se pojavljuju i drugdje u sustavu glagolskog vida te u sustavu pasivnoga glagolskog stanja. Stoga je pasiv nesvršenih glagola primjer konstrukcije koja se zbog svoje niže frekvencije može učiniti manje prirodnom u hrvatskome jeziku te tek pomni pregled primjera iz stvarne uporabe pokazuje da su takvi primjeri posve obični kad ih se sagleda u odgovarajućem kontekstu.

Imajući u vidu upravo rečeno, može se ustvrditi da se razlike između *se*-pasiva i perifrastičnog pasiva mogu tek u manjoj mjeri pripisivati vidu. Za izražavanje budućnosti i prošlosti dva su pasiva međusobno zamjenjiva. Na razlike utječu tek neki vanjski faktori poput različitih *se*-konstrukcija.

Međutim, u funkcioniranju pasiva nesvršenih glagola postoje i mnogi drugi faktori. To se posebice odnosi na ostvarivanje nedinamičkog značenja pasivne konstrukcije, koje ovisi o nizu semantičkih faktora. Telični nesvršeni glagoli često zakoračuju u područje svršenih glagola svojim rezultativnim značenjem, ali se zasad čini da je to značenje u

²⁹ Ponovno upućujemo na primjer (14a), koji također ima konkurentni leksički povratni glagol, ali u tom primjeru ta činjenica, koliko se čini, nije čimbenik koji bi onemogućio ostvarivanje pragmatički prihvatljive rečenice. Zanimljivo je primijetiti da bi primjer (16b) bio prihvatljiv kada bi se uporabio tzv. bezlični pasiv: *odnosilo ih se na nosilima*.

načelu dostupno samo ograničenom broju nesvršenih glagola. Atelični nesvršeni glagoli s druge strane relativno lako izriču nedinamičku konstrukciju posebnih semantičkih svojstava (v. §4.1).

Vjerojatno je najzanimljiviji nalaz to da postoje glagoli koji ne rabe svoj particip pasivni. Dok je to kod nekih glagola očekivano (glagoli stanja, koji i ne tvore particip pasivni), kod niza glagola particip pasivni postoji, ali se rijetko rabi i zvuči vrlo neobično. Trebat će posebna istraživanja da se ustanovi zašto je tomu tako.

DODATAK: Apsolutne frekvencije participa pasivnog 97 istraživanih glagola

Redni broj	Glagolska lema	Frekvencija participa pasivnog
1.	<i>pisati</i>	82 438
2.	<i>očekivati</i>	57 117
3.	<i>zvati</i>	54 962
4.	<i>koristiti</i>	49 268
5.	<i>željeti</i>	47 622
6.	<i>gledati</i>	35 150
7.	<i>znati</i>	31 467
8.	<i>voditi</i>	28 935
9.	<i>voljeti</i>	28 475
10.	<i>raditi</i>	22 359
11.	<i>igrati</i>	21 794
12.	<i>graditi</i>	18 502
13.	<i>pratiti</i>	17 522
14.	<i>birati</i>	11 518
15.	<i>nositi</i>	9379
16.	<i>stvarati</i>	8339
17.	<i>spominjati</i>	7829
18.	<i>smatrati</i>	7421
19.	<i>održavati</i>	6801
20.	<i>čuvati</i>	5766
21.	<i>učiti</i>	4873
22.	<i>objavljivati</i>	3737
23.	<i>čitati</i>	3551
24.	<i>prikazivati</i>	3476
25.	<i>voziti</i>	3314
26.	<i>izvoditi</i>	3267
27.	<i>zahtijevati</i>	3119

Redni broj	Glagolska lema	Frekvencija participa pasivnog
28.	<i>mijenjati</i>	3086
29.	<i>nazivati</i>	2882
30.	<i>postavljati</i>	2777
31.	<i>pitati</i>	2773
32.	<i>vršiti</i>	2655
33.	<i>provoditi</i>	2532
34.	<i>držati</i>	2489
35.	<i>pripremati</i>	2381
36.	<i>slaviti</i>	2295
37.	<i>dijeliti</i>	2195
38.	<i>pozivati</i>	2193
39.	<i>poticati</i>	1840
40.	<i>razvijati</i>	1718
41.	<i>prenositi</i>	1527
42.	<i>primjenjivati</i>	1510
43.	<i>slušati</i>	1492
44.	<i>čekati</i>	1475
45.	<i>predstavljati</i>	1342
46.	<i>davati</i>	1340
47.	<i>nuditi</i>	1314
48.	<i>stavljati</i>	1278
49.	<i>navoditi</i>	1201
50.	<i>obavljati</i>	1158
51.	<i>trenirati</i>	1141
52.	<i>braniti</i>	1139
53.	<i>isticati</i>	1099
54.	<i>bojati</i>	994
55.	<i>plaćati</i>	972
56.	<i>otvarati</i>	960
57.	<i>uzimati</i>	941
58.	<i>iznositi</i>	873
59.	<i>dovoditi</i>	768
60.	<i>govoriti</i>	702
61.	<i>podržavati</i>	689
62.	<i>činiti</i>	683
63.	<i>donositi</i>	662

Redni broj	Glagolska lema	Frekvencija participa pasivnog
64.	<i>predlagati</i>	588
65.	<i>primati</i>	562
66.	<i>slagati</i>	512
67.	<i>vraćati</i>	472
68.	<i>određivati</i>	396
69.	<i>upozoravati</i>	391
70.	<i>ostavljati</i>	386
71.	<i>prihvaćati</i>	348
72.	<i>smanjivati</i>	343
73.	<i>pružati</i>	342
74.	<i>trošiti</i>	271
75.	<i>povećavati</i>	269
76.	<i>dobivati</i>	238
77.	<i>širiti</i>	186
78.	<i>pričati</i>	151
79.	<i>pokazivati</i>	139
80.	<i>posjedovati</i>	122
81.	<i>proizvoditi</i>	120
82.	<i>nastavljati</i>	119
83.	<i>uključivati</i>	110
84.	<i>zadržavati</i>	107
85.	<i>moliti</i>	95
86.	<i>osiguravati</i>	89
87.	<i>gubiti</i>	63
88.	<i>završavati</i>	60
89.	<i>podsjecati</i>	52
90.	<i>slijediti</i>	52
91.	<i>nalaziti</i>	46
92.	<i>odnositi</i>	45
93.	<i>obuhvaćati</i>	37
94.	<i>buditi</i>	23
95.	<i>počinjati</i>	16
96.	<i>omogućivati (omogućavati)</i>	12 (1)
97.	<i>kriti</i>	0

Literatura

- Barić, Eugenija, et al. (2005) *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Belaj, Branimir (2004) *Pasivna rečenica*, Filozofski fakultet, Osijek.
- Belaj, Branimir, Goran Tanacković Faletar (2014) *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga 1, Imenska sintagma i sintaksa padeža*, Disput, Zagreb.
- Birtić, Matea (2008) *Unutarnja struktura odglagolskih imenica u hrvatskome jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Brdar, Irena, Božana Knežević (2010) „On the Nature of Adjectival Resultatives – Corpus-based Evidence”, *Suvremena lingvistika*, 70, 209–228.
- Comrie, Bernard (1976) *Aspect*, CUP, Cambridge.
- Čilaš Mikulić, Marica (2012) *Glagolski vid u hrvatskome kao drugome i stranome jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Dickey, Stephen M. (2000) *Parameters of Slavic Aspect: A Cognitive Approach*, Center for the Study of Language and Information, Stanford.
- Forsyth, James (1970) *A Grammar of Aspect: Usage and Meaning in the Russian Verb*, CUP, Cambridge.
- HER: Jojić, Ljiljana, Ranko Matasović (2002) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb.
- hrWac 2.0: dostupan na adresi <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>, posjet 5. prosinca 2015.
- Keenan, Edward. L., Matthew S. Dryer (2007) „Clause types”, *Language Typology and Syntactic Description Volume I: Clause Structure*, ur. Timothy Shopen, Cambridge, 224–275.
- Ljubešić, Nikola i Filip Klubička (2014) „{bs,hr,sr}WaC – Web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian”, *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, ur. F. Bildhauer i R. Schäfer, Gothenburg, 29–35, <http://nlp.ffzg.hr/data/publications/nljubesi/ljubestic14-bs.pdf>, posjet 5. prosinca 2015.
- Mihailović, Ljiljana (1985) „Passive sentences in English and Serbo-Croatian”, *Chapters in Serbo-Croatian-English contrastive grammar*, ur. Rudolf Filipović, Zagreb, 330–421.
- Milošević, Ksenija (1972a) „Neki aspekti semantičkog odnosa konstrukcija pasivne (sa trpnim pridjevom) i refleksivne u savremenom srpskohrvatskom jeziku”, *Književni jezik*, 1, 3–4, 63–96.
- Milošević, Ksenija (1972b) „Temporalno značenje i sintaksička vrijednost konstrukcija *Cop (praes. perf.) – part. pass.* u srpskohrvatskom jeziku”, *Južnoslovenski filolog*, 30, 1–2, 423–437.
- Milošević, Ksenija (1974) „Uloga imperfektivnog vida i nekih drugih semantičkih elemenata glagolskog značenja u semantičkom konstituisanju i interpretaciji

- jednog tipa predikata: konstrukcija *Cop (praes) + part. pass. (V impf)*”, Zbornik za filologiju i lingvistiku, 17, 1, 139–171.
- Mrazović, Pavica, Zora Vukadinović (1990) *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića i Dobra vest, Sremski Karlovci i Novi Sad.
- Polančec, Jurica (2015) „Što nam aktionsart glagola može reći o njegovu vidu”, *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja*, ur. Kristina Cergol Kovačević i Sanda Lucija Udier, Zagreb, 75–88.
- Quirk, Randolph, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech, Jan Svartvik (1985) *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman, London.
- Raguž, Dragutin (1997) *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb.
- Saavedra, Dimka (2007) „Pasivne konstrukcije u hrvatskome i bugarskome jeziku”, *Lahor*, 4, 217–241.
- Silić, Josip, Ivo Pranjeković (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb.
- Spalatin, Leonardo (1973) „Some Serbo-Croatian Equivalents of the English Passive”, *The Yugoslav Serbo-Croatian-English contrastive project. A. Reports, no. 8*, ur. Rudolf Filipović, Zagreb i Washington, 115–131.
- Stanojević, Mateusz-Milan (2011) „Modeling epistemic distance: the Croatian l-participle”, *Suvremena lingvistika*, 72, 219–239.
- Školski rječnik: Birtić, Matea *et al.* (2012) *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školska knjiga, Zagreb.
- Težak, Stjepko, Stjepan Babić (2005)¹⁵ *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*, Školska knjiga, Zagreb.
- Vendler, Zeno (1967) *Linguistics in philosophy*, Cornell University Press, Ithaca.
- Znika, Marija (2005) „Status glagolskih pridjeva”, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 31, 1, 429–440.
- Žic Fuchs, Milena (2009) *Kognitivna lingvistika i jezične strukture: engleski present perfect*, Nakladni zavod Globus, Zagreb.

SUMMARY

Jurica Polančec

IMPERFECTIVE VERBS AND THE PASSIVE PARTICIPLE IN CROATIAN

The study examines the use of imperfective verbs in the passive participle form in the Croatian language. For the purposes of the study, ninety seven of the most frequent imperfective verbs which form the passive participle were collected from the *hrWac* 2.0 corpus (stative transitive verbs cannot normally form the passive participle). They were analyzed with respect to the criteria of frequency and acceptability. It was shown that most of the analyzed verbs are used freely in the dynamic passive function and that they express all of the typical meanings of imperfective verbs. The imperfective passive participle has some special uses when not used dynamically, in which case the contrast between telic and atelic verbs proves to be crucial. Atelic verbs, often used in the premodifying position, express permanent or characteristic features. In this function they can be replaced by the reflexive passive form, which conveys the same meaning. Telic verbs, on the other hand, have a twofold use. Numerous verbs can express the characteristic of an object that is the result of a previous action. This resultative use is quite idiosyncratic and such participles are often limited to premodifying position. The other use is the General Factual function, in which an imperfective verb is used to express a single, completed action. In neither use can telic verbs be replaced by the reflexive passive form. It was also noted that a dozen verbs are rarely used in the passive participle form, and their passive participle seems less acceptable than the rest of the sample. We have found no plausible explanation for this finding. Finally, the passive form of imperfective verbs may generally be substituted by the reflexive passive when expressing the future or past, which in turn shows that the verbal aspect is not a particularly important parameter when deciding between these two constructions in Croatian.

Key words: *the passive; imperfective verbs; Croatian; the participial passive; the reflexive passive*